

بسم الله

پرورش خلاقیت هیجانی در دانش آموزان

مؤلفین:

میترا رضایی عرب

زهرا کاظمی

زهرا ابراهیمی

فاطمه قاسمی پورمارمی

عنوان و نام پدیدآور	:	پرورش خلاقیت هیجانی در دانش آموزان /
مشخصات نشر	:	مولفین: میترا رضایی عرب، زهرا کاظمی، زهرا ابراهیمی، فاطمه قاسمی پورمارمی.
مشخصات ظاهری	:	تهران: ندای کارآفرین، ۱۳۹۸.
شابک	:	۱۱۲ ص:؛ ۲۱×۱۴ س.م.
وضعیت فهرست نویسی	:	۹۷۸-۶۰۰-۴۸۲-۴۶۷-۵
موضوع	:	فیفا
موضوع	:	خلاقیت در کودکان
موضوع	:	Creative ability in children
موضوع	:	هیجان ها
موضوع	:	Emotions
موضوع	:	هوش هیجانی
موضوع	:	Emotional intelligence
موضوع	:	اندیشه و تفکر خلاق در کودکان
موضوع	:	Creative thinking in children
رده بندی کد	:	۵/۱۵۹۰LB
رده بندی دیویی	:	۱۵۷/۳۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۹۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰

پرورش خلاقیت هیجانی در دانش آموزان

میترا رضایی عرب - زهرا کاظمی - زهرا ابراهیمی - فاطمه قاسمی پورمارمی

صفحه آرا: فاطمه صدق زاده - طراح جلد: رضا شاه

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه - نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۸۲-۴۶۷-۵

قیمت: ۲۱۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است.

تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، نیش کوچه انوری، پلاک ۲۹

تلفن: ۰۲۷۲۲۰۶۶۴ - www.NedayeKarafarin.ir

فهرست

۷	پیشگفتار.....
۹	فصل اول: خلاقیت چیست؟ انواع خلاقیت کدام‌اند؟.....
۹	تعریف خلاقیت.....
۱۳	اجزاء و عناصر خلاقیت.....
۱۵	نظریه‌های روان‌شناختی خلاقیت.....
۱۵	نظریه تداعی گرایی و رفتار گرایی.....
۱۶	نظریه شناخت گرایی.....
۱۶	نظریه گشتالت.....
۱۷	رویکرد روانکاوی.....
۱۸	رویکرد انسان‌گرایان.....
۱۸	رویکرد رشدی.....
۱۹	رویکرد نوروپسیکولوژی.....
۲۰	رویکرد مرحله‌ای و مؤلفه‌ای.....
۲۱	رویکرد فرهنگ‌نگر.....
۲۲	رویکرد بوم‌شناسی.....
۲۳	رویکرد تکاملی.....

۲۴	رویکرد سیستم‌ها.....
۲۵	رویکرد روان‌سنجی.....
۲۶	عوامل و موانع خلاقیت.....
۲۹	فصل دوم: هیجان چیست؟.....
۳۱	تعریف هیجان.....
۳۴	پارادایم‌های حوزه هیجان.....
۳۵	چند نوع هیجان وجود دارد؟.....
۳۷	جزای هیجان.....
۳۷	ابعاد و ریشه هیجان.....
۳۹	مدل هیجان.....
۴۰	نظریه‌های هیجان.....
۴۱	نظم هیجانی.....
۴۴	چگونگی مدیریت هیجان.....
۴۷	فصل سوم: خلاقیت و هیجان.....
۴۷	تعامل خلاقیت و هیجان.....
۴۹	تاریخچه خلاقیت هیجانی.....
۵۱	فصل چهارم: خلاقیت هیجانی.....
۵۱	خلاقیت هیجانی.....
۶۰	ابعاد خلاقیت هیجانی.....
۶۲	معیارهای ارزیابی خلاقیت هیجانی.....
۶۴	مراحل خلاقیت هیجانی.....
۶۶	عوامل موثر بر خلاقیت هیجانی.....
۶۶	دیدگاه‌های خلاقیت هیجانی.....
۶۹	پیامد خلاقیت هیجانی.....
۷۱	چارچوبی برای تحلیل رفتار هیجانی.....

فصل پنجم: جایگاه خلاقیت هیجانی در فرآیند هیجان.....	۷۵
هیجان و حل مسئله خلاق.....	۷۸
ماهیت خلاقیت هیجانی.....	۷۹
تفاوت‌های فرهنگی در خلاقیت هیجانی.....	۷۹
تفاوت‌های فردی در خلاقیت هیجانی.....	۸۱
تفاوت‌های جنسی در خلاقیت هیجانی.....	۸۲
رابطه بین خلاقیت هیجانی، هوش هیجانی.....	۸۲
تفاوت خلاقیت هیجانی با هوش هیجانی.....	۸۴
جایگاه خلاقیت هیجانی در فرآیند هیجان.....	۸۷
نظام‌های زیستی و اجتماعی-عقار.....	۸۹
صفات هیجانی.....	۸۹
نشانه‌های هیجانی.....	۸۹
طرح‌واره‌های هیجانی.....	۹۰
حالت هیجانی.....	۹۰
واکنش هیجانی.....	۹۱
فصل ششم: خلاقیت هیجانی در دانش آموزان.....	۹۳
پیش‌بینی تفکر انتقادی براساس خلاقیت هیجانی.....	۹۳
خلاقیت هیجانی و اشتیاق تحصیلی.....	۹۷
رابطه خلاقیت هیجانی و خودکارآمدی با عملکرد تحصیلی.....	۹۹
رابطه خلاقیت هیجانی و هوش هیجانی.....	۱۰۱
منابع.....	۱۰۴

پیشگفتار

خلاقیت یکی از عالی‌ترین و پیچیده‌ترین فعالیت‌های ذهن آدمی است که تعلیم و تربیت باید بدان توجه کند. خلاقیت نه فقط به هوش و تفکر بلکه به سازمان شخصیت فرد نیز مربوط می‌شود. تربیت آزادانه کودک در وضعیتی که والدین دار به علائق قوی گوناگونی باشند باعث بروز صفت خلاقیت در کودکان می‌شود. از این مسئله تربیت کودکان و پرورش استعدادهای فطری آنان از مسائل بسیار مهمی است که باید مورد توجه مربیان و والدین قرار گیرد و معلمان بایستی امکانات تبلیغی اندیشه خلاق را در مدارس فراهم آورند و دانش آموزان به تدریج مفاهیم اساسی علم مختلف را بیاموزند تا با مسائل زندگی، خلاقانه برخورد کنند و جهان اطراف را بیشتر در جهت مطلوب تغییر دهند. تصاویر ذهنی که ما به کودکان خود می‌نماییم، آینده آنها را شکل می‌بخشند.

محققان معتقدند که خلاقیت از سال ۱۹۵۰ تاکنون سه جریان عمده را طی کرده است. جریان اول به مطالعه استعداد و تربیت مربوط است، جریان دوم به مطالعه شناخت و جریان سوم به مطالعه آموزش و تحرکات خلاقیت ارتباط دارد. زمانی که یک شخص استعداد ذاتی (آمادگی) برای هیجان‌ها خاصی دارد، زندگی او تفاوت فاحشی با زندگی افراد عادی دارد. از زمان ظهور مفهوم خلاقیت هیجانی مسائل عمده پیرامون آن مطرح بوده است، نخست اینکه هم‌بسته‌های این نوع خلاقیت کدامند؟ دوم اینکه، این گونه از خلاقیت تا چه حد به خلاقیت، هیجان، هوش هیجانی و... ارتباط دارد؟

محققان خلاقیت هیجانی را ابزار خود به روشی جدید که براساس آن خطوط فکری فرد بسط یافته و روابط میان فردی او افزایش می‌یابد تعریف کرده‌اند. سه مفهوم بداعت، صداقت و اثربخشی در این تعریف نهفته‌اند. بداعت یعنی توانایی تغییر در هیجان‌ها معمول و ایجاد حالت هیجانی جدید که یا برخلاف هنجارها و استانداردهاست یا ترکیبی جدید از هیجان‌ها متداول فرد است. اثربخشی به

هماهنگی پاسخ خلاق با زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی اشاره دارد، به گونه‌ای که برقراری روابط مطلوب با دیگران را ممکن می‌کند و موجب بهبود شیوه تفکر فردی را نیز فراهم می‌آورد. صداقت در بروز هیجانات بدین معنی است که هیجانات باید بر خواسته از باورها و اعتقادات فرد باشد. مطابق این ملاک زمانی که فرد متناسب با شرایط و موقعیت و برخلاف باور و احساس خود هیجاناتی را بروز دهد ملاک صداقت را رعایت نکرده و در نتیجه خلاق هیجانی محسوب نمی‌شود. افراد دارای خلاقیت هیجانی برای شناخت هیجانات وقت بیشتری صرف می‌کنند و گاهی آمادگی ذاتی برای این کار دارند. پژوهش‌ها نشانگر آن است که خلاقیت یک امر صرفاً ذاتی نیست بلکه عوامل گوناگونی در شکل‌گیری شخصیت مستعد رفتار خلاق و افزایش خلاقیت در اشخاص نقش دارند. این عوامل را می‌توان به صورت عوامل فردی و محیطی دسته‌بندی کرد. عوامل فردی عبارت‌اند از توانمندی، ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌شناختی. از این‌رو در کتاب حاضر به دنبال بررسی این موضوع هستیم که اساساً خلاقیت چیست و انواع آن کدام هستند؟ این سؤال در فصل اول پاسخ داده می‌شود. فصل دوم کتاب هم به بررسی مفهوم هیجان و انواع آن اختصاص یافته است و فصل سوم تا انتهای کتاب مفهوم خلاقیت هیجانی، ابعاد، ریشه‌ها و روش‌های اجرایی آن برای فراگیران در مدارس و مراکز آموزشی را بررسی کرده است. امید است کتاب حاضر بتواند راهنمای مناسبی برای کارشناسان امور آموزشی، علمان و مربیان و محققان باشد.

آذرماه ۱۳۹۸

میترا رضایی عرب

زهره کاظمی

زهره ابراهیمی

فاطمه قاسمی پورمارمی